

1943, september 15.¹ Londýn. — Odpoveď prezidenta Beneša na memorandum Šrobárovej skupiny a na odkaz bývalých národných socialistov na Slovensku inž. Slávika a R. Pecholda.²

I.

Prosím o predání poslu pro dr. V. Šrobára a Šrobárovu skupinu tohoto vzkazu: Dostali jsme Váš vzkaz a memorandum a upřímně Vám za ně děkujeme. Osvětluje nám řadu otázek a svědčí o tom, že věci na Slovensku jdou vcelku dobře. Děkujeme Vám zejména za výklad celé situace a za podněty, návrhy a žádosti, které jste ve své zprávě podali. Dříve nežli bychom Vám na vše mohli dát podrobnou odpověď, pokládáme za nutné sdělit Vám z naší strany toto:

1. Jak jistě víte, jsme dnes ve spojení se Slovenskem přes několik skupin. Dostávali jsme a dostáváme od nich také zprávy a jejich názory a žádosti. Nemohli jsme se ještě o řadě jejich otázek definitivně vyslovit, poněvadž čekáme, až věci na Slovensku budou jasnější a zralejší a zejména až náš styk bude rozšířen na celý odbojový tábor slovenský. To znamená, že Vás musíme především prosit o to, abyste se sjednotili se všemi ostatními skupinami, jmenovitě s agrárníky, československými socialisty, soc. demokraty a komunisty.

Bylo by třeba vytvořit ze skupin jednotný revoluční výbor, jenž by se v jednotlivých otázkách, o nichž jste nám psali a o nichž žádáte od nás vyjádření, sjednotil, abychom mohli dát stejné vyjádření všem a dostat od Vás všech zase jednotnou odpověď. Kde by byla neshoda mezi skupinami, dal by nám výbor stanoviska jednotlivých skupin. V každém případě je nutná jednota u Vás i u nás. Jen tak bude práce úspěšná a hned po pádu režimu na Slovensku nebude chaos a nepořádek, z něhož by těžili jen nepřátelé, zejména Maďari.

Proto se také nevyjadřujeme o řadě konkrétních otázek, které jste nám předložili. Neznamená to, že s Vámi nesouhlasíme. V některých jsme plně za jedno, v jiných bychom měli rezervu nebo názor jiný. Prosíme Vás tudíž, abyste se o nich dohodli s ostatními a předložili nám je jako společný dotaz nebo informaci.

2. Pro Vaši společnou diskusi s ostatními dáváme Vám přesto však odpověď na několik *zásadních* problémů, obsažených ve Vaší zprávě, které mají podstatný význam pro celé Vaše a naše politické plánování a rozhodování. Tato svá zásadní stanoviska předáváme také ostatním skupinám a spolupracovníkům.

Všechna naše činnost měla by být diktována těmito hlavními zásadami, ve kterých je *bezpodmínečně třeba zachovat jednotu a dle toho postupovat*.

a) Všechno co se stalo od Mnichova, je nelegální a nekonstituční. Všechno to se stalo násilně proti nám hrozbami a brutální mocí a v žádné formě nebude

¹ Na odpise, z kterého Benešov odkaz uverejňujeme, je uvedený dátum „12. září 1943“. Avšak priamo v texte na konci I. oddielu sa uvádza: „Londýn 15. září 1943“. V Šrobárovej odpovedi na Benešov odkaz (viď dokument čís. 35 z 11. 1. 1944) sa píše: „Váš prípis datovaný 15. septembra bol mi doručený 6. novembra.“ Naproti tomu Drtina v odkaze dr. Kopeckému do Ženevy o Benešovej odpovedi hovoril: „Vzkaz prezidentův z 12. září ať odevzdají také slovenským komunistům, snad nejlépe skupině Lacy Novomeského“. (AMZV Praha. Depeše odeslané, 1943, čís. 3003, Žen. 582, z 29. 11. 1943.) Nezrovnalosti v datovaní vznikli zrejme tým, že pôvodný Benešov koncept z 12. 9. 1943 (dokument čís. 21) bol po pripomienkach slovenských členov vlády čiastočne pozmenený. Pri prepisovaní konečného textu ostal asi pôvodný nadpis, v texte sa ale uviedol dátum, kedy bol skutočne definitívny text vyhotovený. Pridržiavame sa datovania 15. septembra, lebo to považujeme za vecne jedine správne.

² V odpise, ktorý sme mali k dispozícii, chýba III. oddiel, ktorý bol v pôvodnom návrhu Benešovej odpovede (pozri dokument čís. 21 z 12. 9. 1943). Predpokladáme, že dr. Kopeckému bolo zaslané i stanovisko k návrhu na pozvanie Karvaša do Ženevy, ktoré v odpise chýba.

vůbec uznáno. Stejně je naprosto nelegální a nekonstituční vše, co se stalo od 14. března 1939. Nic co bylo ustanoveno na základě nových poměrů, pocházejících ze situace od 29. září 1938 a 14. března 1939, *nesmí být uznáno a dostávat nějakou sankci ve chvíli našeho nového převratu.*

b) *První republika uznáním vlády zahraniční stále existuje právně, politicky a diplomaticky. I Vy doma ji bezpodmínečně musíte pokládat za existující.* S tím souvisí celé naše mezinárodní postavení vlády a republiky. Jenom na základě toho lze žádat staré hranice, tak se také nejlépe odmítat a odstranit existenci samostatného Slovenska, vídeňská arbitráž, nároky Maďarů, Poláků, Němců atd. Každý jiný postup by byl těžkým prejudicem, desavuváním nás za hranicemi a zdrojem těžkých obtíží doma i mezinárodně. *Proto zásada právní kontinuity první republiky musí být nepřekročitelným zákonem pro nás všechny.*

c) Aby však nebylo obav, že chceme zase zavést ve všem starý režim, musí být hned každému jasno a *hned na počátku prohlášeno*, že to neznamená, že dřívější konstituce republiky a vládní a správní instituce nebudou změněny dle toho, jak se o tom oprávnění zástupci Čechů a Slováků a Karpatorusů dohodnou. Naopak, *hned se prohlásí, že konstituce změněna bude.*

d) Vzhledem k uvedeným důvodům o existenci právní a mezinárodní první Československé republiky, není možno po pádu dnešního režimu volit novou vládu na Slovensku a stanovit nějaké slovenské revoluční shromáždění. Po našem soudu nesmí býti ani na chvíli nějaká nová *jen* slovenská vláda a něco, co by bylo pokládáno třeba jen na chvíli *za pokračování dnešního samostatného Slovenska*. Užili by toho hned Maďari a Němci a snad i někteří spojenci proti nám a proti našim hraničním a jiným požadavkům. Slováci nesmějí zapomínat, že skrze londýnskou vládu jsou už dnes spojenci. Stejně nesmí rozhodovati nic o novém převratu a nic po převratu dnešní ľudácký sněm slovenský. Rovněž nebude moci býti starý československý parlament nebo jeho slovenští členové znovu oživen a nebude moci činit nějaká usnesení jako nový politický orgán národa. Jeho mandáty vypršely a členové jeho jako celek nevyjadřují dnešní změněné poměry.

2.³ Naproti tomu si představujeme věci konkrétně takto:

a) První republika je mezinárodně uznána a její vláda existuje za hranicemi. Existuje tudíž právně starý stav, ovšem jen docela dočasně i s dřívější konstitucí, která bude také co nejdříve změněna. Ve chvíli pádu Německa bude odstraněn dnešní slovenský režim, ľudová strana, sněm a její zákonodárství. Hned první den převratu by to prohlásil nový Národní výbor slovenský *a tím by politicky a právně bylo provedeno sjednocení republiky*. Prohlásil by zároveň, že poměr mezi Čechy a Slováky bude bratrsky a demokraticky v plné dohodě vyřešen a změna konstituce co nejdříve v tom duchu provedena.

b) Přebírat na Slovensku i v českých zemích by byl proveden stejně. V jednotlivých místech po celé republice budou zřízeny místní národní výbory, které místní poměry upraví hned dle potřeb převratu. *V hlavním městě bude utvořen revoluční centrální Národní výbor, v Praze český, v Bratislavě slovenský. Tyto výbory po okamžitě prohlášení faktu, že existuje stará jednotná republika, vyhlásí, že z pověření vlády přejímají zodpovědnost za vedení politických a správních věcí do doby, dokud na území republiky se nebude moci ujmout vedení zákonná vláda československá mezinárodně uznaná.* Vláda za hranicemi bude hned jmenovat v dohodě s Národním výborem zemského slovenského presidenta a zemského vojenského velitele (stejně jako na Moravě a v Čechách i na Podk. Rusi), kteří, pokud nebude vláda doma, budou fungovat ve spolupráci s Národním výborem. Vláda republiky za hranicemi zároveň prohlásí, že v dohodě s domovem bude hned doplněna a přeměněna. President republiky si vyžádá také

³ V pôvodnom dokumente omylom číslovali 2 odstavce rovnako „2“. Ponechali sme pôvodné číslovanie. V Šrobárovej odpovedi sa tento odsek označuje za 2e (viď dokument čís. 35).

od Národního výboru hned návrhy na sestavení nové centrální vlády československé. Jmenováním nové úplné vlády bude jednota domova se zahraničím úplná.

4. Dokud pravidelné fungování vlády doma nebude možné, budou oba Národní výbory fungovat jako vrchní politické domácí orgány, vykonávající pod svrchovaností mezinárodně uznané vlády a v dohodě se zemským prezidentem a vojenským velitelem nutné správní a vládní úkony. Kdyby se totiž postupovalo jinak, bylo by to v Maďarsku i v Německu prohlášeno za rozkol, že my z ciziny nejsme doma uznáni, že je mezi námi rozbroj, že to, co jsme zde dělali, nepatří atd. Také mezi spojenci by se takový názor mohl vytvořit, což by mohlo být osudné pro naše další boje o území a celou pozici republiky. Jde totiž o to, aby stejně jako tomu bylo v roce 1918, také nyní bylo hned první den převratu vidět jasně, že

a) existuje stará jednotná republika, a tudíž není nic uznáno z toho, co se od r. 1938 stalo,

b) že je plná jednota mezi vládou v cizině a národem doma, a že celý převrat doma byl prováděn v plné shodě a ve spolupráci s vládou v cizině. S tím bude souviset hned posláni vojska domů, zásob potravin a jiných potřeb atd.

5. Souhlasíme s ustavením slovenského Národního výboru, který po našem soudu by měl fungovat na dobu přechodnou a pod svrchovaností vlády jako nejvyšší politický orgán na Slovensku až do doby, dokud jednotná československá vláda zase nebude na území doma fungovat. Nové národní shromáždění by mělo být ustaveno později, jakmile to bude možno, a to zase jednotné československé. Vzhledem k tomu, že se nemůže tvořit hned široké národní shromáždění, mohl by být slovenský Národní výbor eventuelně početnější a výše uvedeně správní a vládní úkony, dokud nepřijde československá vláda domů, by mohlo vésti jeho několikačlenné předsednictvo jako jeho výkonný orgán. To by bylo ostatně jednodušší a snáze by se o tom doma dohodli — bylo by méně sporů. V Praze by to bylo obdobné. Nová československá vláda doma by byla jmenována prezidentem republiky na základě dohody s oběma Národními výbory, českým a slovenským. President republiky sám nyní pokračuje ve své funkci na základě par. 58 československé ústavy, nová volba presidentská bude provedena co nejdříve dle dohody a dle politických potřeb doma.

6. Všecko, co Vám píši, si dobře uvažte jednak mezi sebou, jednak se zástupci ostatních skupin a sdělte nám pak, s čím souhlasíte a co navrhuje jinak formulovat.⁴ Sdělte také důvody Vašich protinávrhů. I nám jako Vám jde jen o rychlý a úspěšný přechod do normálních poměrů. Zdůrazňujeme však, že nikdo z těch, kdo zradil, nesmí být pardonován a do našich řad nesmí být připuštěn. Také nesmí býti bez dalšího zkoumání sankcionována nikomu politika dvou železek. Na zodpovědná místa nesmějí býti stavěni členové Tukovy vlády, slovenského sněmu a slovenské státní rady, čelní představitelé režimu ze všech odborů veřejného života a vůbec lidé, kteří se s režimem kompromitovali. Víme, že jsou někteří činitelé režimu, kteří nám pomáhají a s námi spolupracují. Takovéto případy budou prozkoumány a spravedlivě posouzeny. Ale celá naše akce nesmí býti kompromitována předčasným nebo veřejnosti nepochopitelným pardonem exponentů režimu Tiso-Tukova. Rozvrátilo by nám to morálně po převratě celý vnitřní život a vyvolalo by to nejtěžší vnitřní boje. Zde mezi spojenci by tomu také nikdo nerozuměl a mohlo by to mít pro nás zlé důsledky.

Děkuji Vám ještě jednou srdečně za zprávy a upřímně Vás pozdravuji. Šrobárovi tisknu ruku,

Váš

Dr. Edvard Beneš.

⁴ Odpověde na Benešov odkaz (pokial sme ich mali k dispozicii) pozri v dokumente čís. 35 z 11. 1. 1944. Na základe jestvujúceho materiálu je možné tvrdiť, že Šrobár nedal odkaz v plnom znení všetkým ostatným odbojovým skupinám, alebo že sa im dostal do rúk veľmi neskoro.

Na vzkaz inž. Slávika a předsedy Pecholda předejte, prosím, tuto moji odpověď:

1. Nedal jsem Vám v britském rozhlasu hned odpověď na Váš vzkaz, poněvadž by odpověď heslem nebyla správně chápána. Dávám odpověď touto cestou, děkuje zároveň za Vaše zprávy.

2. Počítám především s tím, že po válce strana československých socialistů nebude už vůbec obnovována. Všichni čs. socialisté, kteří jsou zde, s tím souhlasí. Klofáč a jiní starší vůdcové už odešli a nebude staré stranické autority. Mimo to v budoucí republice musí být bezpodmínečně zjednodušeno stranictví. Prosím Vás tudíž, abyste se na to připravovali.

3. Přál bych si, aby dělnický kádr strany se spojil se soc. demokraty a s komunisty v jednotný tábor dělnický. Nestane-li se to, vrátíme se do starých stranických nešvárů. Zařídte tudíž dle toho svou práci pro budoucnost.

4. Jsem pro spolupráci všech skupin a proto nemám nic proti Vaší spolupráci s mladými agrárníky. Dnes musí být postup naprosto jednotný všech, kdo jsou v odboji, pro zničení dosavadního režimu, ať tudíž jdete za tímto účelem s levicí či s agrárníky, je dnes vedlejší. Nezapomínejte však na budoucí sjednocení politických stran jak jsem Vám je právě naznačil.

5. Jako všem ostatním na Slovensku, kteří s námi pracují dnes v odboji, velmi zdůrazňuji, abyste se pro práci pro odboj a proti režimu sjednotili s ostatními odbojovými skupinami (t. j. s agrárníky, soc. demokraty a komunisty) a vytvořili jednotný společný odbojový orgán centrální. Jen tak můžeme pracovat s úspěchem, o všech otázkách se opravdu a ve všem dohodnout a v rozhodný okamžik úspěšně provést převrat i sjednocení s českými zeměmi. Podmínkou však musí zůstat, že nebude přijímán na milost nikdo, kdo zradil, zejména žádný luďák, který šel s režimem a prohřešil se proti republice. Opravňuji Vás toto moje stanovisko říci všem, kteří by dřívější vedoucí lidi chtěli brát na milost.

6. Ohledně Vašeho otevřeného listu Tisovi sděluji: Nesouhlasili jsme s formou a některými částmi tohoto listu. Nesmí se nikdy zapomínat, že všichni musíme hájit kontinuitu první republiky, že neexistuje ani Mnichov ani 14. a 15. březen, že Československá republika je už znovu mezinárodně uznána a její vláda pracuje s ostatními spojenci v Londýně. Proto jsme zde v rozhlase vynechali z dopisu všecko, co těmto našim zásadám odporuje. V komentářích k tomuto listu to také vložili. Textem a formou Vašeho listu by se mohlo dokazovat, že doma i ti, kteří jsou proti režimu a jdou s námi v boji pro ČSR, uznávají Tisu za presidenta a vyzývají ho, aby on odstranil Tuku a aby on převedl Slováky z dnešních chaotických časů zpět do ČSR. Je dnes jasno, co je Tiso, co provedl a že za svou zradu a všechny své činy bude souzen. Vedle toho všecko, co Vy i my děláme, musí vycházet ze zásady, že spojení zemí českých a Slovenska už existuje, že se správně provádět už nemusí a že dohoda Čechů a Slováků bude spočívat jen v tom, v čem změníme dřívější konstituci a naše právní a správní instituce.

Zdravím Vás srdečně a přeji Vám zdaru v další práci.

Váš
Dr. Edvard Beneš.